

Археологи знайшли докази могутності царства Едом, згаданого в Біблії

Таємниче царство Едом, згадане в Біблії, отримало величезний технологічний стрибок майже 3000 років тому, можливо, через імперські амбіції єгипетського фараона.

Царство, відоме як Едом, знаходилося в долині Араба, яка нині належить Йорданії та Ізраїлю. Цей район був місцем інтенсивного видобутку і виплавки міді, починаючи з 4000 року до нашої ери.

Царство Едом згадується у Біблії: у Книзі Буття йдеться про едомітян, які вважалися нащадками брата Якова Ісава, «А ось царі, які правили в едомському краю до того, як з'явився перший цар в ізраїльтян», а також: «Ці нащадки Едома є головами племен за місцями їхнього проживання в краю, де вони оселились. Це нащадки Ісава, батька едомітян. (Буття 36:31, 36:43). Пізніше в Біблії йдеться, що цар Ізраїлю Давид значно розширив територію держави аж до річки Євфрат, підпорядкував сусідні племена філістимлян, едомітян, моавитян, аммонітян.

Археологи з упевненістю можуть сказати, що Едом був дійсно процвітаючим, централізованим царством до появи тут ізраїльтян.

«Місцеві племена регіону об'єдналися в один політичний союз, щоб найкращим чином використовувати мідні мінерали», – сказав Ерез Бен-Йосеф, археолог з Тель-Авівського університету. Під час розкопок було виявлено численні ділянки видобутку і виплавки міді пізнього бронзового і раннього залізного віку.

Бен-Йосеф і його колеги використовували відходи цих плавильних печей для реконструкції 500-річного промислового виробництва. Викопуючи відпрацьований шлак (відходи від виплавки міді),

археологи виявили залишки деревного вугілля, яке використовували для обігріву металургійних печей. Здійснивши радіовуглецеве датування цього вугілля, вони змогли точно визначити вік шлаку. Потім дослідники проаналізували мінерали і метали в шлаку, щоб визначити, як технології плавки змінювалися протягом століть. Наприклад, більш низька концентрація міді в шлаку означала, що під час плавки було вилучено міді більше, що вказує на поліпшення технологічного процесу плавки.

За словами Бен-Йосефа, з 1300 по 800 роки до н. е. едомітяни вдосконалювали технологію плавки поступово. Покращення видобутку і виплавка міді здійснювалися під контролем загального уряду. У середньому, вміст міді у відходах поступово зменшувалася з 1,49% до 1,14% протягом 500 років, і до 0,5% у другій половині 10-го століття до нашої ери.

Піку могутності Едом досяг у другій половині X століття завдяки потужному технологічному ривку. Про це свідчить те, що в шлаку тієї епохи майже немає міді. При цьому у нього майже однаковий склад як для Тімни так і для Файнана (найбільші мідні рудники, які розробляли едомітяни), хоча ці міста знаходяться в сотні кілометрів один від одного.

Цей технологічний стрибок збігся із військовою кампанією, які згадують Біблія і єгипетські написи часів фараона Шешонка I. Шешонк I був засновником 22-ї династії в Давньому Єгипті, він розпочав вторгнення в царства Юдею та Ізраїль близько 925 р. до н. е., захопивши багаті поклади міді. Нині археологи знайшли сліди пожеж і руйнувань іудейських міст, що відносяться до часу Ровоама і Шешонка I, що історично підтверджує біблійне тлумачення про похід фараона Шешонка I в Юдею.

Бен-Йосеф розповів, що едомітяни тривалий час після втрати незалежності контролювали мідні рудники, але єгипетське вторгнення, схоже, стало каталізатором технологічного стрибка, що спостерігається в аналізі шлаку.

«Єгипетське вторгнення, ймовірно, змінило ринки збути і попит на мідь», – йдеться в журналі PLOS ONE. – Можливо, ці нові вимоги були достатньою мотивацією для едомітян, щоб прийняти нові інновації. Цими технологічними змінами могла бути плавка мідної руди при різних температурах, зміна співвідношення доданих мінералів або зміна подачі кисню у печі».

Все це, як вважають археологи, вказує на те, що Єгипет не завойовував Тімну і Файнан, а був головним союзником едомітян, імпортуючи туди технології та знання і експортуючи звідти мідь. Допомога фараонів допомогла цьому народу швидко досягти могутності і стати одним з головних ворогів і конкурентів для перших царів Ізраїлю і Іудеї.

Цієї осені археологи продовжать свої розкопки. Бен-Йосеф наголосив, що метою розкопок є пошук археологічних свідчень, про які йдеться в Біблії, а саме: коли ізраїльтяни підкорили едомітян.

«Ми збираємося продовжити досліджувати регіональні зв'язки царства Едом, щоб знайти будь-які докази його зв'язків з іншими царствами в регіоні, зокрема з Древнім Ізраїлем», – сказав Бен-Йосеф.

Незважаючи на біблійні описи, археологи та історики раніше представляли едомітян розрізненим союзом племен кочівників.

Орест ГОРЯНСЬКИЙ
для «Урядового кур'єра»